ДЕЯКІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІНИ КЛІМАТУ НА ПЛАНЕТІ ТА ВПЛИВ АНТРОПОГЕННОГО ФАКТОРА НА ЦІ ПРОЦЕСИ

Дем'яненко М.М.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

> …Ніхто, власне, не знає, котра саме з безлічі небезпек і проблем – далеко не всі з яких ми вже встигли відчути й усвідомити – розпочне ту ланцюгову реакцію, що поставить людство на коліна…
>
> А. Печчеї

Однією з спільних теоретичних проблем біоетики і екології є моральна відповідальність людини за забруднення навколишнього середовища та бездіяльність по відношенню до екологічних проблем. "Наука без совісті спустошує душу", – цей вислів Франсуа Рабле став девізом Першого Національного Конгресу з біоетики, який відбувся в Києві. Будь-які події у біології, медицині чи екології сьогодні мають розцінюватися з погляду моралі сучасного цивілізованого суспільства. Це повинно стати аксіомою. Біоетика – наука про виживання, вона проголошує необхідність гуманного та поважного ставлення людини до людини, до будь-якої тварини, до природи та живого взагалі. Принципи біоетики і екології взаємодоповнюють один одного при пошуках найоптимальніших шляхів вирішення нагальних глобальних екологічних проблем. Зазначимо, що для екологічних катастроф не існує кордонів. Крім місця забруднення викиди можуть впливати і на інші території (кислотні опади), або на всю біосферу (збільшення кількості вуглекислого газу в атмосфері). Саме тому Японія надає Україні цільовий грант на переобладнання металургійних заводів з метою приведення їх до норм Кіотського протоколу.

Пошук етичних засад відношення людини до природи репрезентований розробкою екологічної етики. На початку 70-х років розділи з екологічної етики з'явились в курсах філософії в вищих навчальних закладах на Заході, а з середини 70-х екологічна етика була виокремлена як самостійна філософська дисципліна.

На думку Р. Атфілда екологічна етика, як етика екологічної відповідальності, має розроблятися на засадах єдності біологічної еволюції і соціального прогрессу[1]. Х. Ролсон робив спроби вивести етичні цінності з екологічних, він зважуючи, що прагнення створити екологічну етику як натуралістичну систему перетворює природу в ідола, що пригнічує людину[9]. Тому коректніше розглядати екологічну етику як етику, що звернена до екологічних проблем. Порушувати екологічний закон означає ігнорувати зв'язок з моральними вимогами. Отже, передумовою для поєднання екологічного змісту з вихідними засадами етики є класичний етичний принцип – діяти за законами розвитку природи.

Дослідженнями англійців (Проект "Передбачення клімату" (www.climateprediction.net) назва проекту, консорціуму і сайту британських

університетів і компаній) дають припущення про зміни які настають при потеплінні клімату на планеті на 1,5-2 °С. За їх дослідженнями "парниковий ефект" може призвести до глобального похолодання. Але дослідники зізнаються, що недостатньо розуміють механізми глобального клімату. Цілком можлива екологічна катастрофа подібна до описаної у блокбастері Роланда Еммериха "Післязавтра".

Але вже зараз можна константувати деякі зміни в клімату, наслідки яких людина відчуває на собі. Підвищення середньорічної тем¬ператури спричинить зміни таких найважливіших кліматичних параметрів, як кількість опадів, хмарний покрив, океанічні течії, розміри полярних крижаних шапок. Внутрішні райони конти¬нентів стануть сухішими, а узбережжя – вологішими, зима буде коротшою й теплішою, а літо – тривалішим і спекотнішим. Основні кліматичні зони в північній півкулі зміститься на північ приблизно на 400 км. Це зумовить потепління в зоні тундри, танення шару вічної мерзлоти й полярних крижаних шапок. У середніх широтах, тобто в головних «хлібних» районах (Ук¬раїна, Чорнозем'я Росії, Кубань, «зернові штати» США), клімат стане напівпустельним, і врожаї зерна різко скоротяться.

Глобальне потепління призведе до танення льодовиків Грен¬ландії, Антарктиди й гір, рівень Світового океану підвищиться на 6-10 м, при цьому буде затоплено близько 20 % площі суходолу, де сьогодні живуть сотні мільйонів людей, розташовані природні екосистеми, міста, ферми, сади й поля.

Учені не дійшли єдиної думки про те, за якого підвищення середньорічної температури можуть відбутися ці негативні для людства явища: одні метеорологи вважають критичним значення 2,5 °С, інші – 5 °С.

Останнім часом тривога вчених із приводу парникового ефек¬ту ще посилилася. Виявилося, що, крім вуглекислого газу, парни¬ковий ефект спричинюють також деякі інші гази, що входять до групи малих домішок – метан, оксиди азоту, фреони, – вміст яких в атмосфері через антропогенний фактор стрімко зростає.

Занепокоєна загрозою парникового ефекту світова спільнота намагається запровадити низку запобіжних заходів. У 1992 р. конференцією ООН із питань довкілля й розвитку прийнято Рамкову конвенцію про зміну клімату, мета якої – "досягти стабілізації концентрації парникових газів у атмосфері на такому рівні, який не допускав би шкідливого антропогенного впливу на кліматичну систему". Конвенцію підписали практично всі держави – члени ООН, у тому числі Україна. Згідно з цією Конвенцією і Кіотським протоколом, що є її доповненням, промислово розви¬нені країни, до яких віднесено й Україну, повинні з 2008 по 2012 р. знизити як мінімум на 5% порівняно з рівнем 1990 р. за¬гальні викиди шести газів, котрі спричиняють парниковий ефект. Україна має стабілізувати викиди цих газів на рівні 1990 р.

Якщо людство не зменшить обсягу забруднень атмосфери й глобальна температура зростатиме й надалі, як це відбувається протягом останніх 20 років, то дуже швидко клімат на Землі стане теплішим, ніж будь-коли впродовж 100 тис. років. Це прискорить глобальну екологічну кризу. За цілеспря-

мованого об'єднання зусиль науковців, громадськості, всіх гілок влади можна сподіватися на розв'язання нагальних завдань у галузі екології та біоетики, на втілення їх ідей, поглядів і принципів у діяльність суспільства і свідомість кожної окремої людини. Це стане справжнім розвитком вчення В.І. Вернадського про ноосферу, яке є джерелом сучасних екологічних принципів. Саме вони мають протидіяти стихійному і часом загрозливому розвиткові науково-технічного прогресу та спрямовувати його у безпечне русло. Тільки ефективна і вчасна реалізація принципів біоетики – єдина надійна запорука збереження життя та існування цивілізації на планеті Земля.

Лише розум, колективний Розум людства здатен запобігти катастрофі, що насувається…і завдання окремих людей, окремих розумів – пробудити Колективний Розум – інтелект людства – й спрямувати його зусилля на відвернення поки що невідворотного. Від рівня екологічної свідомості кожного з нас залежить яким буде післязавтра.

Література

1. Атфилд Р. Этика экологической ответственности // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. М., 1990. – С. 203 – 257.
2. Білявський Г. О., Бутченко Л. Навроцький В. М. Основи екології: Те¬орія та практикум. – К., 2002.
3. Гор А. Земля у рівновазі: Екологія і людський дух. – К., 2001.
4. Григорьев А. А. Экологические уроки прошлого и современности. – М., 1991.
5. Крисаченко В. С. Екологічна культура. – К., 1996.
6. Моисеев Н.Н. Судьба цивилизации: Путь разума. – М., 1998
7. Печчеи А. Человеческие качества. – М., 1984.
8. Реймерс Н. Ф. Экология (теории, законы, правила, принципы, гипотезы). – М., 1994.
9. Ролсон Х. Существует ли экологическая этика? // Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности. М., 1990. – С. 258 – 288.

ЗАПОВІДАННЯ ЯК ОДНА ІЗ ФОРМ ЕКОБІОЕТИЧНОГО ВІДНОШЕННЯ ДО ДИКОЇ ПРИРОДИ

Доброскок В.М.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка

Ні один вид на Землі, окрім людини, не здатен повністю зруйнувати середовище свого існування, оскільки його діяльність буде стримуватися екологічними законами. І тільки людини, завдяки своєму розуму і високим технологіям практично вийшла із-під власті екологічної необхідності. Тому її діяльність, аби не стати всеруйнівною, повинна спиратися на засади моралі.

Людська поведінка щодо природи мусить спрямовуватись моральними